

AVIFAUNA DER NEDERLANDSCHE PROVINCIE LIMBURG

benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden

door

P. A. HENS, Valkenburg L.

1e Aanvulling. (Vervolg).

135. *Haliaëtus albicilla* (L.) — Zeearend.

De Heer E. Knorr te Erkelenz (Pr.) aan wien ik vele interessante gegevens voor het aan Duitschland grenzende gebied van Vlodrop tot Swalmen (Geb. III) te danken heb, berichtte mij omtrent dezen arend het volgende:

„*Haliaëtus albicilla* (L.) will Förster Ferber — „Dilborn am 29. X. 27 (Schwerer Sturm über der „Nordsee) im unteren Schwalmthal in nur 30 M.

„Höhe, mit schneeweisem Stosz in Richtung „Swalmen (Geb. III) gesehen haben. — Ich be- „merke, dasz mir Förster Ferber als ein guter Vo- „gelkenner u. Beobachter seit langem bekannt ist”.

Mij zijn sinds 1926 geen verdere gegevens omtrent het voorkomen van dezen arend in Limburg bekend geworden.

136. *Pernis apivorus apivorus* (L.) — Wespendiff.

De Heer C. Roncken te Arcen (Geb. IV) deelde mij nog mede, dat de soort in de omgeving zijner woonplaats dikwijls wordt waargenomen, o. a. in October 1925 en September 1926.

Een poging tot broeden in de omgeving van Epen (Geb. I) in Mei 1929 werd jammer genoeg door afschot der oude vogels verhinderd. Den Heer Bouma aan wien ik deze mededeeling dank, ge-

lukte het een der twee in het nest gevonden eieren te redden.

In de omgeving van Valkenburg broedt de soort niet, al worden nu en dan in den zomer exemplaren waargenomen, o. a. 14 Mei 1927 één rondzwervend stuk, hetwelk daarna niet meer gezien werd.

Op 30 Augustus 1930 ter patrijzenjacht zijnde, zag ik te Houthem van vrij nabij een exemplaar overtrekken van N.O. naar Z.W.

137. *Pandion haliaëtus haliaëtus* (L.) — Vischarend.

Omtrent het voorkomen dezer arendsoort in Limburg kan ik nog het volgende melden:

De Heer E. Knorr zag dezen arend op Goeden Vrijdag 1925 op pl.m. 400 M. hoogte over Steijl bij Tegelen trekken van Z.W.—N.O.

De Heer J. A. Wielders zag op 13 September 1926 een tweetal vischarenden boven het z.g.

Zwarte Water te Venlo (conf. Natuurh. Maandbl. 1927, 16e jaarg. No. 5. p. 58—59.

Blijkens mededeeling van J. de Haan werd op 19 September 1927 een exemplaar geschoten bij Weert en omstreeks half Mei 1928 een voorwerp aldaar waargenomen, hetwelk een visch ving en er mede wegvloog.

138. *Ciconia ciconia ciconia* (L.) — Ooievaar.

Volgens een bericht in het Limburgsch Dagblad van 12 Augustus 1926, zweefde op 10 Augustus t.v. een troep ooievaars boven Heerlen.

De Heer E. Knorr zag op Goeden Vrijdag 1925 een exemplaar trekken over Steijl bij Tegelen en op 13 Juni 1927, 3 stuks, welke op pl.m. 150 M. hoogte boven het dorp Vlodrop cirkelden. Deze laatste datum is nog al merkwaardig.

Het is reeds lang bekend, dat onze ooievaars van jaar tot jaar in aantal achteruit gaan. Verschillende oorzaken worden hiervoor opgegeven.

Wanneer wij echter lezen (conf. Natuurhistorisch Maandbl. 18e Jaarg. No. 9. 1929. p. 106), dat eind Augustus of begin September 1929 in enkele dagen tijds te Eupen (België) 10 à 12 ooievaars geschoten zijn, dan is commentaar overbodig. Wanneer zullen onze burens eens paal en perk stellen aan het dooden van deze en andere steeds zeldzamer wordende, vooral groote vogels (als lepelaar, purperreiger enz.) gedurende den tijd, dat deze over hun land trekken?

139. *Ciconia nigra* (L.) — Zwarte Ooievaar.

Onder voorbehoud lijkt het mij toch van belang de navolgende waarneming te vermelden:

Op 17 Juli 1929 vloog hoog over mijn tuin te Valkenburg L., ongeveer van O.—W., een vogel,

welke de habitus had van een ooievaar. Hij was echter, voor zoover ik oordeelen kon geheel zwart, hetgeen vooral aan den hals (welke gestrekt gehouden werd en zeer lang was) opviel. De vogel

dreef statig zonder merkbaren vleugelslag over. Een aalscholver was het zeker niet. Naar mijn oordeel betrof het hier een zwarte ooievaar.

Frater Verschuieren kon in deze een absoluut zekere waarneming doen. I. d. 24 September 1929 deelde hij mij omtrent een waarneming dezer soort te Stein aan de Maas, het volgende mede:

„Het was op 27 April van dit jaar (1929). In „de morgenuren hadden menschen hier uit de „buurt mij er reeds opmerkzaam op gemaakt, dat „er boven Stein een „eigenaardige” vogel had „rondgedreven; zwart met heele lange pooten; „precies een ooievaar. — 't Was dan ongeveer „11 uur, dat ik van m'n kamer, van waaruit ik een „goed overzicht heb op de ruïne-torens, die 'n „honderd meter af liggen, 'n ongewoon lawaai „merkte onder de gewone kauwenbevolking onzer „ruïne (bedoeld wordt de ruïne van het Kasteel „van Stein). Ik lette toen op en daar op eens zag „ik toen boven de boomen een grooten, zwarten „vogel met tragen, breedten vleugelslag zich tus- „schen de schreeuwende kauwen een weg banen. „Zooals ik hem toen zag, leek hij geheel zwart;

„de pooten staken ver onder den staart naar ach- „teren. Kalm zweefde hij een paar malen rond „de ruïne en zette zich toen op den torentans. „Nu kon ik hem beter zien. In plaats van geheel „zwart, viel 't mij nu op, dat de buikzijde wit was „en de snavel en pooten licht bruin of roze. Stil „stond hij een oogenblik voor zich uit te staren. „De eenige beweging, die hij maakte, was het knik- „ken met den langen nek naar de nog aldaar ru- „moerende kauwen. Dan in eens wipte (sic) hij „weer op en vloog rustig de richting van België „in, zonder nog verder te verschijnen.”

Zonder twijfel is dit m.i. een zwarte ooievaar geweest.

Het begint er, gelet op de verschillende waarnemingen en vangsten dezer soort, meer en meer op te lijken, dat zij regelmatig, zij het dan ook in gering aantal, op den trek in onze provincie verschijnt.

't Is te hopen, dat het ook in de toekomst bij waarnemingen van dezen gemakkelijk te herkennen vogel zal blijven en hij niet noodeloos geschoten wordt.

140. a. *Plegadis falcinellus falcinellus* (L.) — Ibis. Duitsch: Brauner Sichler, Fransch: Ibis falcinelle.

De Heer de Haan deelde mij mede, dat in de tweede helft van September 1926 onder Nederweert (Geb. V), sluis 14, Bosscherstraat, een vogel geschoten was, gelijkende op een wulp, *Numenius arquatus*, doch iets grooter; zwart, althans zeer donker van kleur, bek lang en gebogen; pooten zwart. Ik dacht terstond aan den ibis en liet door middel van den Heer de Haan aan de personen, die den vogel respect. geschoten en in hun bezit hadden gehad, een gekleurde schets van een jongen ibis toonen. Zij herkenden daarin terstond den bewusten vogel. De hals was naar hun oordeel echter nog donkerder geweest. Misschien betrof het dus wel een oud exemplaar. Jammer genoeg is het dier niet bewaard gebleven.

In mijn meening, dat wij hier inderdaad met een ibis te doen hebben gehad, word ik versterkt door het feit, dat omstreeks dien zelfden tijd er een opvallende verplaatsing van dezen hoofdzakelijk zuid-oost europeeschen vogel in N. W. richting heeft plaats gehad. Bij Breda alsmede aan de Brielsche Maas werden toen twee exemplaren geschoten. Het eerstgenoemde kwam in het Museum Natuur Docet te Denekamp, het andere werd niet bewaard (mededeeling van Dr. F. J. de Priester te Heenvliet, Voorne, aan mij). Beide vogels droegen een ring der Ornithologische Centrale te Budapest.

De Heer Jacob Schenk aldaar, berichtte mij op aanvraag, dat deze vogels op 15 Juni van dat jaar als jonge dieren geringd waren op het Kisbalton (een groot moeras en meer) in Hongarije.

Ook aan de westkust van Frankrijk werden aan de baai van de Somme een paar exemplaren van den ibis in September van dat jaar geschoten; er werd daarbij van geen ringen gewag gemaakt, zoodat men omtrent de herkomst dier vogels in het onzekere blijft (Baron Snouckaert van Schau-

burg. Jaarber. Cl. v. Nederl. Vogelk. No. 16. afl. 4. p. 169).

Dat vogels uit Hongarije in het najaar (September) 1926 nog veel meer noordoostelijk getrokken zijn dan Nederland, blijkt uit de mededeeling van R. Natvig in het Norsk Ornithologisk Tidsskrift, 3 serie 1927. p. 13—21. Een exemplaar werd volgens dien schrijver in September buitgemaakt te Rendalen in Oostelijk Noorwegen, terwijl een tweede in dat najaar dood werd gevonden in het Surnadal in het Westen van Noorwegen. Deze vogel droeg eveneens een ring der Ornithologische Centrale te Budapest en was volgens mededeeling van Schenk als jong op 15 Juni van dat jaar eveneens in Hongarije geringd geworden.

Daar deze soort in Engeland en Schotland herhaaldelijk, in sommige jaren zelfs in groot aantal, is aangetroffen, stelt de schrijver, mede in verband met de in Nederland bemachtigde geringde vogels, de theorie op, dat deze vogelsoort in het najaar langs Donau en Rijn over Holland en de Noordzee naar Engeland en Schotland trekt, terwijl de Skandinavische vangsten ook de theorie waarschijnlijk maken, dat exemplaren van uit Schotland in oostelijke richting over Noorwegen wederom hun weg naar het zuiden zoeken.

Zou dit trekken in noord-westelijke richting ook verband kunnen houden met een instinct, dat deze vogels van hunne oervoorouders hebben geërfd, welke destijds toen de gelegenheid daartoe nog gunstig was, in noord-west Europa hun broedplaatsen gehad hebben?

De ibis bezoekt ons land voornamelijk in den herfst, van eind Augustus tot begin December, doch steeds zeldzaam en in enkele exemplaren; slechts in een enkel jaar (bijv. 1920) in wat grooter aantal. Er is slechts één voorjaarswaarneming bekend, n.l. 1 Mei 1908 (vergel. Avifauna Neer-

landen. 1908 en Voorkomen en Trek. p. 9).

In het Rijnland is, voor zooverre mij bekend, deze soort slechts twee malen waargenomen, n.l. bij Keulen (1825) en een paar aan de Roer bij Aken (1836). (Vergel. le Roi. V. f. d. R. p. 90).

Omtrent het voorkomen der soort in België vermeldt Ridder van Havre (L. O. d. l. F. Belge. p.

254) het volgende: „Visiteur accidentel durant „la migration d'automne, exceptionnellement au „printemps, a été capturé dans toutes nos provin- „ces sauf le Luxembourg.”

De soort is nieuw voor onze Limburgsche Avifauna.

141. *Ardea cinerea cinerea* (L.) — Blauwe reiger.

Dat de reigers, welke in Zuid-Limburg in den zomer worden aangetroffen niet bepaald uit de Nederlandsche Kolonies behoeven afkomstig te zijn, blijkt uit het volgende:

Op 13 Juli 1927 werd in het Geuldal onder Oud-Valkenburg een jong exemplaar dezer soort geschoten, hetwelk een Franschen ring droeg (I. R. A. Versailles. France. 0-31). Ik ontving dezen ring en wendde mij om informatie tot den president der Société Ornithologique et Mammalogique de France, die mij mededeelde, dat de bewuste vogel op 4 Mei van dat jaar als jong van pl.m. 20 dagen oud, met 2 anderen was geringd in de kolonie in la Forêt domaniale de Riout-Clairmarais (Pas de Calais), France. De ring was dus 70 dagen gedragen. De afgelegde afstand bedroeg 240 K.M. luchtlijn. Trekrichting naar het oosten.

142. *Ardea purpurea purpurea* (L.) — Roode Reiger.

De Heer P. Knapen vond in Juli 1926 een dood en reeds geheel bedorven exemplaar dezer reiger-soort onder Nederweert (Geb. V). Gelet op de geschikte terreinen aldaar, zou het best mogelijk zijn, dat deze reiger aldaar te eenigen tijd als broedvogel werd vastgesteld.

146. *Ixobrychus minutus minutus* (L.) — Woudaapje.

Het is nog niet gelukt het broeden der soort in Limburg met bewijzen te staven, alhoewel het meer dan waarschijnlijk is, dat zij inderdaad broedvogel in onze provincie is.

De Heer P. Knapen deelde mij o.a. mede, dat in den zomer van 1926 het woudaapje in meerdere paren door hem werd waargenomen onder Nederweert en Helden (Geb. V). Naar zijn meening kwamen zeker 3 paren in die streek voor.

In het broedseizoen 1927 nam hij regelmatig een paartje waar langs het Noorderkanaal onder Heithuizen en Helden. Een nest werd evenwel niet gevonden. In den zomer 1930 zag hij zooals gewoon één paartje te Helden en twee te Neder-

De Heer de Haan zag op 20 Februari 1928 negen reigers bij Weert. Vermoedelijk voorjaarstrek- kers. — Gedurende den strengen winter 1928—29 kwamen verschillende exemplaren dezer soort om in de Peel bij Weert.

Op 14 Juni 1929 zag de Haan twee reigers, welke bij Weert hoog in de lucht vlogen. Waar de broedkolonies in België alle in het westen des lands liggen, zullen dit wel zwervers geweest zijn, doch gelet op het hiervoren vermelde exemplaar uit Frankrijk, kunnen deze vogels even goed van zeer ver afkomstig zijn.

Ten slotte zag ik nog op 30 Augustus 1930 een tweetal exemplaren te Houthem (Geb. I) van N. O.—Z.W. trekken.

Op 29 September 1926 werd een jong voorwerp geschoten bij Borgharen, doch niet bewaard. Den 25 November d.a.v. werd een ♂ juv. gevangen bij Heinsberg, Bez. Aken, in Duitschland, even over onze grens ter hoogte van Roermond (Ornith. Monatsber. 1927. 3. p. 85).

weert. Jammer, dat geen nest kon gevonden worden.

Vervolgens deelden de Heer en Mevrouw Blankevoort-Dorren mij mede, dat zij op 4 Juni 1928 een jong (éénjarig) exemplaar hadden waargenomen aan een waterplas (bruinkoolontginnig) te Heerlerheide (Geb. I). De vogel vloog naar een in de nabijheid staande pereboom, waarin hij recht op met geheel gestreken hals, doodstil bleef zitten en zich goed liet waarnemen.

Ten slotte werd een jong exemplaar waargenomen in het riet aan de Maas bij Elsloo op 13 October 1929 (H. van Hees).

DIE FORAMINIFEREN AUS DEM SENON LIMBURGENS

von

J. HOFKER.

X.

Die Polymorphen der Mastrichter Kreide. (Vervolg).

D. (Fig. XII). In ziemlich vielen Exemplaren kommt in fast allen Fundstätten eine sehr typische Art vor. Sie ist kugelig oder etwas verlängert eiförmig, aber sogleich an der Struktur der Schale zu erkennen. Die Schale ist nämlich mit zahlreichen (± 18) Längsrippen verziert, von welchen die

meisten vom einen Pol bis zum anderen führen, oft aber auch in der Mitte enden. In dem letzten Falle kann man ihre Enden mit einander verbinden durch eine aequatorial verlaufende Querlinie, die mit der Suture zwischen zwei Kammern zusammenfällt. In diesem Falle ist die Schale zweikammerig.